

УДК 373.3/.5.091.013
DOI: 10.24144/2524-0609.2020.46.201-206

Смагіна Таїса Миколаївна

кандидат педагогічних наук

завідувачка кафедри методики викладання навчальних предметів

Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

Житомирської обласної ради

м.Житомир, Україна

smagina1967@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0659-5431>

Шуневич Оксана Михайлівна

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри методики викладання навчальних предметів

Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

Житомирської обласної ради

м.Житомир, Україна

oshunevich@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8445-5103>

ПАРАМЕТРИ ТА ІНДИКАТОРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. Принципи педагогіки партнерства стали визначальними для багатьох сучасних освітніх технологій, а наразі є основою Нової української школи, однак проблема показників, які структурно і організаційно пов'язані, є не досить розробленою, що на сьогодні актуалізує це питання. Тому метою статті є визначення параметрів та індикаторів реалізації принципів педагогіки партнерства в освітньому процесі, для цього було використано теоретичні методи порівняння й аналізу (для вивчення нормативно правового та наукового підґрунтя проблеми), синтезу й узагальнення (для узагальнення параметрів та індикаторів ідентифікації втілення ідей педагогіки партнерства, формулювання визначення). Педагогіка партнерства розглядається авторами як системна ціннісна взаємодія суб'єктів освітнього процесу (учнів, учителів, батьків (рідних), громадськості), яка ґрунтується на ефективній комунікації, горизонтальній моделі співпраці, взаємоповазі, взаєморозумінні, добровільності, відповідальності за результат та передбачає активне включення всіх учасників, об'єднаних спільними цілями. Утілення педагогіки партнерства в закладі освіти автори пропонують визначати за такими параметрами: здатність до створення освітнього середовища, заснованого на гуманізмі, повазі й прийнятті; здатність налагоджувати ефективну комунікацію в партнерській взаємодії; здатність учителя створювати ціннісне підґрунтя партнерських стосунків; здатність до створення суб'єкт-суб'єктного простору взаємодії; здатність забезпечувати командну та індивідуальну рефлексію; здатність здійснювати командний менеджмент; здатність здійснювати self-менеджмент. Кожен із цих параметрів має низку індикаторів, доцільність яких умотивовано в статті. Створений перелік може стати основою для складання програм підвищення кваліфікації педагогів, а також вектором для саморозвитку педагогічних працівників.

Ключові слова: педагогіка партнерства; параметри; індикатори; освітнє середовище; суб'єкт-суб'єктна взаємодія.

Вступ. Сучасне українське суспільство перебуває на шляху глибоких структурних та соціокультурних трансформацій. Зміни в системі освіти, які розпочалися з упровадження Нової української школи, мають стати виміром системності, послідовності та ефективності освітньої політики. Реформа передбачає принципово новий підхід до конструювання освітнього процесу, позиціонування суб'єктів освітнього процесу та формування нових соціальних цінностей. Зазначені процеси на сьогодні нормативно закріплені та алгоритмізовані Законами України Про освіту (2017р.) [1] та Про повну загальну середню освіту (2020р.) [2], Концепцією Нової української школи [3], Державним стандартом базової освіти [4] та іншими нормативними документами.

Формула нової школи визначила основні маркери освітньої реформи, з-поміж яких можемо виокремити необхідність переходу до педагогіки партнерства, яка ґрунтується на взаємодії та співробітництві між учнями, учителями, батьками та громадськістю, об'єднаними спільними цілями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання педагогіки партнерства та методики її реалізації в освітньому середовищі цікавили науковців у різні періоди розвитку педагогічної науки, зокре-

ма ці ідеї перегукуються з ранніми педагогічними рухами початку двадцятого століття – педагогікою М.Монтессорі і Вальдорфської педагогікою, створеною Р.Штайнером. Це дає нам підстави стверджувати, що саме ці педагогічні рухи нарівні з іншими лягли в основу педагогіки партнерства. Серед авторів – педагогів радянського періоду питання партнерства досліджували: В.Сухомлинський (питання об'єднання тріади школа-сімя-громадськість), Ш.Амонашвілі, С.Лисенкова, В.Шаталов (надання учням вільний вибір як умова розвитку особистості), І.Волков, Ш.Амонашвілі, С.Ільїн, І.Іванов, В.Шаталов (створення умов для самоаналізу як усвідомлення процесу й результату навчання).

Сьогодні актуалізувалася проблема втілення ідей педагогіки партнерства, зокрема у працях українських науковців досліджуються загальні принципи та сутність педагогіки партнерства (Т.Кравчинська), особливості реалізації принципів педагогіки партнерства в умовах Нової української школи (М.Скиба, Н.Бібік), створення інноваційного освітнього середовища шляхом розвитку партнерської взаємодії (Ф.Федірчик, Л.Ніколенко, Н.Черв'якової), проте, як цілісна технологія педагогіка партнерства поки не втілена в конкретній методичній моделі, немає

достатнього інструментарію реалізації, відсутні індикатори визначення готовності вчителя до втілення ідей педагогіки партнерства та індикатори оцінки освітнього середовища.

Незважаючи на те, що принципи педагогіки партнерства стали визначальними для багатьох сучасних освітніх технологій, а наразі є основою Нової української школи, проблема показників, які структурно і організаційно пов'язані, є не досить розробленою, що на сьогодні **актуалізує проблему**.

Виходячи з цього, **метою** статті є визначення індикаторів педагогіки партнерства та обґрунтування їх значущості.

Методи дослідження: теоретичні методи порівняння й аналізу застосовувалися для вивчення нормативно правового та наукового підґрунтя проблеми. Узагальнення параметрів та індикаторів ідентифікації втілення ідей педагогіки партнерства, формулювання визначення здійснено за допомогою методів синтезу й узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Аналіз публікацій останніх років щодо теми педагогіки партнерства засвідчує, що в дослідників немає єдиного підходу до утворення цієї дефініції. Так, педагогіку партнерства називають напрямом педагогіки [5], критерієм оцінки якості освіти [6], системою взаємовідносин всіх учасників освітнього процесу, базовою моделлю освіти, одним із напрямів реформування загальної середньої освіти [7], вектором гуманного й творчого підходу до кожного учасника освітнього процесу [8], напрямом педагогічного мислення й практичної діяльності [9].

Релевантним до нашого дослідження є підхід, за яким, педагогіка партнерства – чітко визначена система взаємин усіх учасників освітнього процесу (учнів, батьків, учителів, управлінців), основою якої є принцип добровільності; ґрунтується на повазі й рівноправності всіх учасників, дотримуючись визначених норм (прав та обов'язків) та враховуючи ціннісні орієнтири кожної із сторін; передбачає активне включення всіх учасників у реалізацію спільних завдань та готовність брати на себе відповідальність за їх результати [7].

Також важливо врахувати наукову позицію Н.Черв'якової, що педагогічне партнерство позиціонується на сучасному етапі як доступ до ресурсів, як синергія, тобто створення нових можливостей і довіра, а також спільність мети, завдань і цінностей [9].

Тому в основу нашого дослідження беремо поняття педагогіки партнерства як системної ціннісної взаємодії суб'єктів освітнього процесу (учнів, учителів, батьків (рідних), громадськості), яка ґрунтується на ефективній комунікації, горизонтальній моделі співпраці, взаємоповазі, взаєморозумінні, добровільності, відповідальності за результат та передбачає активне включення всіх учасників, об'єднаних спільними цілями.

Цікаво, що педагоги-новатори ХХ ст. зосереджувалися на партнерстві як взаєминах учителя й учня, сучасні ж джерела, наприклад, Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» [10], більшою мірою зосереджуються на взаєминах між учителем і батьками.

Уважаємо, слушно все ж орієнтуватися на так зване партнерське коло всіх задіяних в освітньому процесі суб'єктів (учителів, батьки, учні, громада) і розуміти освітнє середовище, побудоване на засадах педагогіки партнерства, як середовище розвитку соціальної компетентності суб'єктів навчання, створення об'єднаного соціального капіталу.

Зауважимо, що під об'єднаним соціальним ка-

піталом (від англ. bridging – «той, що будує мости») будемо розуміти відчуття належності до груп, які мають різний досвід, відмінні думки, уміння співпрацювати в команді незнайомців, який дасть змогу ділитися досвідом, ідеями, розвивати порозуміння, довіру, цінувати різні погляди осіб в межах соціальних спільнот (на відміну від зв'язувального соціального капіталу (від англ. bonding – «той, що пов'язує»), який створюється в людей, які мають схожі характеристики (родинні чи дружні стосунки). Зрозуміло, що розвиток відносин між учнями, учителями, однолітками, родичами, громадою, керівництвом сприятиме розвитку передовсім у здобувачів освіти командності, набуттю досвіду спілкування з різними соціальними спільнотами.

Якими ж якостями має володіти вчитель, здатний втілити ідеї педагогіки партнерства в освітній процес. Гіпотетично за індивідуальними якостями вчителя (чутливість до проблем і потреб інших, емпатія, комунікативні установки на діалог, низький рівень тривожності, адекватна самооцінка) можна спрогнозувати його готовність до втілення педагогіки партнерства. Водночас особистісні якості є лише предикторами спроможності вчителя будувати партнерські стосунки, тому в процесі підвищення кваліфікації варто фокусуватися на розвитку певних складників компетентності особистості педагога: не лише на здобутті необхідних *знань*, опануванні *вмінь* та отриманні *досвіду*, але й на готовності до переосмислення власних *установок*, *ставлень*, *ціннісних орієнтацій*, а відтак і до певних *поведінкових реакцій*, які, власне, й демонструють втілення педагогом принципів педагогіки партнерства в освітньому просторі.

Спираючись на нормативні документи [2; 3; 4; 10], наукові дослідження [5; 6; 7; 9] з означеного питання нами було узагальнено *параметри*, за якими можна ідентифікувати процес утілення педагогіки партнерства, а також виділено показники (індикатори) готовності вчителя до такої діяльності.

Розглянемо детальніше кожен з них.

1. Здатність до створення освітнього середовища, заснованого на гуманізмі, повазі й прийнятті.

Визначальним для створення педагогіки партнерства є гуманістичний світогляд педагога, який передбачає *визнання* ним *самоцінності* *будь-якої особистості*, яка є суб'єктом освітнього процесу, *повазі* до неї, прийнятті її особливостей.

Водночас важливим є усвідомлення вчителем власної унікальності, самобутності, особистої значущості, професійної й особистісної місії. У межах педагогіки партнерства як моделі демократичного суспільства будемо мислити про *гідність* як *про складову самоповаги* суб'єкта освітнього процесу й *поваги* його до інших.

Досить цікавим у цьому контексті є чинник *довіри* між суб'єктами взаємодії. Створення довірливих взаємин є сутністю освітнього процесу і водночас метою, засобом, принципом і ресурсом.

Важливою заувагою є те, що період початку очного навчання дає можливість продумати й обговорити, як створити спільноту, яка має міцний фундамент довіри, підтримки, що буде непорушним навіть у кризові часи переходів до інших (у тому числі дистанційних) форм навчання, оскільки саме партнерство забезпечує легкість й адаптивність такого переходу.

Індикаторами, які виявляють рівень цього параметра, можуть слугувати:

– застосування стратегій поведінки щодо захисту своїх прав і свобод, відстоювання прав і свобод

усіх учасників освітнього процесу;

- використання стратегій роботи, які забезпечують прийняття і поцінування інакшості, поваги до розмаїття думок і поглядів;

- побудова довіри у стосунках між учасниками спільноти;

- створення умов для особистісної самореалізації усіх членів спільноти.

- вияв та розвиток можливостей учня, віра в успіх учня;

- сприяння відчуттю причетності учасників до спільного поступу, задоволення від досягнення власних цілей, росту.

2. *Здатність налагоджувати ефективну комунікацію в партнерській взаємодії.*

Партнерські взаємини передбачають уміння вчителя налагоджувати ефективну міжособистісну та професійну комунікацію, бути відкритим до полісуб'єктного діалогу, заохочувати учасників до обміну думками, що сприятиме створенню середовища довіри, доброзичливого ставлення, взаємоповаги. Оскільки, як засвідчили моніторингові дослідження PIZA, існує чітка кореляція між включенням учнів до комунікативно активної діяльності і позитивним ставленням до співпраці, поцінування міжособистісних відносин, командної роботи, кращими результатами в колективному розв'язанні проблем [11, с.243], учителеві варто бути готовим до такої діяльності.

Нижче подаємо перелік індикаторів параметра «Здатність налагоджувати ефективну комунікацію в партнерській взаємодії»:

- спрямованість на діалог, порозуміння;
- розуміння комунікативної ситуації;
- володіння методами ведення переговорів;
- розуміння різних моделей комунікації;
- використання практики ненасильницької комунікації, активного слухання, Я-повідомлення;
- навички публічного виступу, самопрезентації;
- володіння основами конфліктології, навичками медіації;
- володіння методами фасилітації.

3. *Здатність вчителя створювати ціннісне підґрунтя партнерських стосунків.*

Ця здатність призводить до пошуку точок дотику суб'єктів освітнього процесу, які можуть стати відправними моментами в розв'язанні конфліктів, вирішенні проблем, що, у свою чергу, створить поле для розвитку партнерської спільноти. Показовим, на думку дослідників командної взаємодії, є те, що ціннісно близькі люди мають значно більше точок дотику, володіють спільним смисловим фондом, що сприяє процесу взаємодії.

Однак, як зауважують В.Горбунова, Д.Леонт'єв, варто говорити не про ідентичність цінностей суб'єктів освітнього процесу, а швидше про сумісність, зони їх перетину [12].

Водночас важливою умовою створення і розвитку партнерських взаємин є центрування на пошуку ціннісно близьких способів інтерпретації подій у процесі комунікації.

Тому індикаторами цього параметру можуть слугувати:

- залучення учасників до діалогу, пошуку спільних цінностей, створення ціннісного поля спільноти;
- моделювання ситуацій для обговорення цінностей демократичної взаємодії;
- фасилітація діяльності групи в пошуку точок дотику, побудови стосунків, вирішення конфліктів;
- використання методик, що формують розуміння взаємозв'язку, взаємовпливу в процесі співіснування;

- створення умов для вивчення учнями власної ідентичності і особливостей інших членів спільноти, пошук можливостей для взаємодії й спільного розвитку.

4. *Здатність до створення суб'єкт-суб'єктного простору взаємодії.*

Коло партнерської взаємодії включає учнів, батьків, учителів, громадськість. Однак міра залученості усіх учасників є неоднаковою. Так, із уведенням карантину відбулися істотні зміни в залученості учасників освітнього процесу. Суб'єктність батьків збільшилася в рази, розширилися зони відповідальності, змінилися позиції суб'єктів по відношенню до освітнього процесу, соціальне дистанціювання між певними суб'єктами переважно негативно позначилося на якості освітнього процесу. У таких умовах розвиток партнерства подекуди виявився під загрозою, зокрема і тому, що не були обговорені взаємні очікування, зони відповідальності.

Неузгодженість взаємних очікувань є однією з базових проблем в побудові команди. Партнерська взаємодія передбачає обговорення чітких, конкретних, прозорих однозначних домовленостей, які стосуються як процесу взаємодії, так і змісту, правил, внеску кожного, розподілу ролей і відповідальності.

Важливо шукати ресурси для спільних справ у площині відмінностей (для цього залучати учасників до вивчення власної ідентичності, сильних сторін, особливостей), під час планування командотворчих заходів варто фокусуватися на рольовій взаємодоповнюваності, і, головним чином, способів оптимізації рольової взаємодії в команді. Учитель має базувати свою діяльність на принципі розподіленого лідерства, який передбачає горизонтальність зв'язків, право вибору та відповідальність за нього, проактивність.

Зрештою, створюючи навчальний клімат, у якому в членів спільноти розвиватиметься відчуття належності, свободи, довіри, учитель сприятиме розвитку партнерських взаємин і соціальної компетентності учнів.

Зазначене дає підстави визначити такі індикатори цього параметра:

- обговорення потреби всіх учасників партнерської взаємодії;
- створення умов для оприявлення взаємних очікувань;
- обговорення, спільне створення й прийняття правил для всіх членів спільноти;
- побудова горизонтальних зв'язків через фасилітаційну взаємодію;
- визначення зон відповідальності членів команди;
- центрування командотворчих заходів на рольовій взаємодоповнюваності, усвідомлення особливостей і різноманіття як ресурсу для спільної справи;
- створення безпечного середовища для опрацювання помилок і хибних рішень;
- заохочення учасників до проактивності;
- стимулювання відповідальності за вибір учасників;
- створення середовища соціального партнерства (рівності сторін, добровільності зобов'язань, виконання домовленостей).

5. *Здатність забезпечувати командну та індивідуальну рефлексію.*

Важливим показником готовності до втілення педагогіки партнерства є рефлексивність педагога, зокрема здатність аналізувати ефективність своєї діяльності та взаємодії в різний спосіб та на основі різних параметрів, а також здатність фасилітувати

командну рефлексію, діяльність суб'єктів освітнього процесу: усвідомлення учасниками групи своїх почуттів і мотивів, переживань із приводу завдань, успіхів та невдач, обговорення змін в самооцінці, обговорення складнощів у взаєминах, усвідомлення реальних або прихованих взаємних очікувань, досягнення цілей).

Рефлексивне поле партнерської взаємодії існує в трьох вимірах:

- рефлексія досягнення/недосягнення цілей, правильності обраної стратегії її досягнення, обговорення доцільності/недоцільності зміни стратегії;

- рефлексія взаємин у команді, конфліктних ситуацій, причин виникнення помилок і досягнення успіху командою;

- рефлексія власного внеску учасника в діяльність групи, вплив групи на особисті погляди, цінності і поведінкові реакції, зміна ролі в групі.

Індикаторами показника «Здатність забезпечувати командну та індивідуальну рефлексію» можна назвати:

- створення рефлексивного поля взаємодії спільноти;

- спільний аналіз досягнення цілей, дотримання чи зміни стратегії;

- аналіз і «святування» ситуації успіху;

- аналіз помилкових дій як шлях до вдосконалення командної взаємодії;

- аналіз власної ролі в змінах командної взаємодії;

- залучення учасників спільноти до рефлексії взаємин, конфліктних ситуацій;

- поцінування внеску учасників у спільну діяльність;

- уміння використовувати дані зворотного зв'язку для поліпшення процесу взаємодії, для підтримки учнів.

6. *Здатність здійснювати командний менеджмент.*

У результаті ефективного освітнього менеджменту вчителю вдається розвивати як у себе, так і в членів спільноти командність як визначальну рису, яка значно підвищує ефективність партнерської взаємодії.

Важливо, щоб в освітньому процесі педагог орієнтувався на інтегративну модель командотворення, яка лежить на перетині двох площин: діяльній зорієнтованій та суб'єктно зорієнтованій, тобто такої, що спрямовує команду на результат, який досягається через особистісну ефективність членів спільноти та з урахуванням потреб особистісного розвитку її учасників.

Така діяльність передбачає удосконалення вчителем низки навичок, які стосуються групової динаміки, аналізу даних, конфліктології, ціннісно-рольової поведінки [12, с.281–282].

Зважаючи на це, індикаторами параметра «Здатність здійснювати командний менеджмент» є:

- знання принципів групової динаміки й особливості роботи зі складними учасниками спільноти;

- формування командних угод;

- керівництво групою динамікою;

- втілення принципу «розподіленого лідерства»

в спільноті;

- здатність змінювати власну педагогічну роль залежно від освітньої ситуації (фасилітатор, тьютор, коуч, викладач);

- збір, оцінка й використання даних для організації командної взаємодії;

- сприяння залученості членів спільноти;

- використання практик активного навчання;

- здатність до роботи в команді з іншими учасниками освітнього процесу з метою підтримки учня;

- усвідомлене застосування методик вирішення конфліктних ситуацій.

7. *Здатність здійснювати self-менеджмент.*

Важливою для втілення принципів педагогіки партнерства залишається особистість учителя, який дбає про стійкість свого життєвого світу, самостверджується, має інтерес до власного життя, навички самоповаги і самоприйняття, володіє високим рівнем емоційного інтелекту, навичками самоорганізації. Тож індикаторами цього параметра можна назвати такі:

- володіння навичками тайм-менеджменту;

- володіння прийомами самоактуалізації;

- демонстрування стійкості до критики, невдач;

- вияв позитивної емоційної установки;

- демонстрування прогностичності, гнучкості;

- усвідомлення власних відчуттів, почуттів, емоцій, їх екологічне вираження;

- уміння керувати своїми емоціями, навички самоусвідомленості;

- усвідомлена орієнтація на особистісний розвиток;

- здатність до самопрезентації;

- осмисленість і наповненість власного життя.

Висновок. Викладене вище дає змогу стверджувати, що розвиток готовності до втілення педагогіки партнерства – багатовекторний процес, який передбачає оволодіння низкою знань, відпрацювання практичних умінь, вироблення досвіду, а також зміну ціннісних орієнтацій, ставлень, які, у свою чергу, є визначальними під час вибору вчителем поведінкової реакції на ту чи іншу освітню ситуацію. Тому рівень утілення педагогіки партнерства в закладі освіти можна визначити за такими параметрами: *здатність до створення освітнього середовища, заснованого на гуманізмі, повазі й прийнятті; здатність налагоджувати ефективну комунікацію в партнерській взаємодії; здатність вчителя створювати ціннісне підґрунтя партнерських стосунків; здатність до створення суб'єкт-суб'єктного простору взаємодії; здатність забезпечувати командну та індивідуальну рефлексію; здатність здійснювати командний менеджмент; здатність здійснювати self-менеджмент.*

Кожен із цих параметрів має низку індикаторів, які описані вище.

Створений перелік може стати основою для складання програм підвищення кваліфікації педагогів, а також вектором для саморозвитку педагогічних працівників.

Перспективою подальших наукових досліджень може стати вивчення можливостей для евалюації втілення ідей педагогіки партнерства суб'єктами освітнього процесу.

Список використаної літератури

1. Закон «Про освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 06.10.20)
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 06.10.20).
3. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 06.10.20).
4. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nps/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih>

- standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898 (дата звернення: 08.10.20).
- Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства: основні ідеї, принципи та сутність. Зб. статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м.Харків). 2017. С.85–88. URL: http://confhano.at.ua/load/zbirniki/elektronnij_zbirnik_materialiv/4-1-0-680 (дата звернення: 05.10.20).
  - Скиба М. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. URL: <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli> (дата звернення: 08.10.20).
  - Федірчик Ф. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М. Київ: Плеяди, 2017. 206 с.
  - Ніколенко Л. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи. URL: <http://lib.iitta.gov.ua> (дата звернення: 02.10.20).
  - Черв'якова Н.І. Педагогіка партнерства як основа формування інноваційного освітнього середовища Нової української школи. URL: <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/article/view/78/78> (дата звернення: 05.10.20).
  - Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1143732-18> (дата звернення: 05.10.20).
  - Шлейхер А. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / Переклала з англ. Г.Лелів. Львів: Літопис, 2018. С. 273–276.
  - Горбунова В. Психологія командотворення: Ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 380 с.

References

- Zakon Ukrainy Pro Osvitu [Law of Ukraine on education]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy Pro povnu zahalnu seredniu osvitu [Law of Ukraine on complete general secondary education]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
- Kontseptsiia Nova ukrainska shkola [Concept of New Ukrainian School]. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
- Derzhavnyi standart bazovoi seredno osvity [State standard of basic secondary education]. <https://www.kmu.gov.ua/npas/prodeyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> [in Ukrainian].
- Kravchynska, T.S. (2017). Pedahohika partnerstva: osnovni ideji, pryntsyty ta sustnit [Pedagogy of partnership: basic ideas, principles and essence]. *Collection of articles of All-Ukrainian scientific-practical Internet conference* (pp.85–88). http://confhano.at.ua/load/zbirniki/elektronnij_zbirnik_materialiv/4-1-0-680 [in Ukrainian].
- Skyba, M. (2020). *Krashche razom. Shcho take pedahohika partnertstva i navishcho vona v NUSh* [Better together. What is partnership pedagogy and why is it in NUS]. Retrieved from <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli> [in Ukrainian].
- Fedirchik, F. (2017). *Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia* [New Ukrainian school: a guide for teachers]. Pleiady. [in Ukrainian].
- Nikolenko, L. Pedahohika partnerstva yak umova realizatsii zavdan rozvytku osobystostydytyny u konteksti Novoi ukrainskoi shkoly [Pedagogy of partnership as a condition for the implementation of tasks of child personality development in the context to the New Ukrainian school]. <http://lib.iitta.gov.ua> [in Ukrainian].
- Chervyakova, N.I. *Pedahohika partnerstva yak osnova formuvannia innovatsiinoho osvitnoho seredovyscha Novoi ukrainskoi shkoly* [Pedagogy of partnership as a basis for the formation of an innovative educational environment of the New Ukrainian School]. <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/article/view/78/78> [in Ukrainian].
- Profesiynnyi standart «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity» [Professional standard «Primary school teacher of general secondary education»]. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1143732-18> [in Ukrainian].
- Shleikher, A. (2018). *Naikrashchiy klas u sviti: yak stvoryty osvitniu systemu 21-ho stolittia* [The best class in the world: how to create a 21st century education system]. Litopys. [in Ukrainian].
- Horbunova, V. (2014). *Psykhohohiia komandotvorenna: Tsinnisno-rolovyi pidkhid do formuvannia ta rozvytku komand* [Psychology of teambuilding: Value-role approach to the formation and development of teams]. ZhDU im. I.Franka. <http://er.ucu.edu.ua/handle/1/1044> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.10.2020 р.
Стаття прийнята до друку 16.10.2020 р.

Smagina Taisa

Candidate of Pedagogical Sciences

Head of Department of Teaching Methods of Teaching Subjects

Zhytomyr Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education of the Zhytomyr Regional Council
Zhytomyr, Ukraine

Shunevych Oksana

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Department of Teaching Methods of Teaching Subjects

Zhytomyr Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education of the Zhytomyr Regional Council
Zhytomyr, Ukraine

PARAMETERS AND INDICATORS OF IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLES OF PEDAGOGY PARTNERSHIP IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Abstract. The principles of pedagogy of have become decisive for many modern educational technologies, and are now the basis of the New Ukrainian School, but the problem of indicators that are related structurally and organizationally is not sufficiently developed, and now this problem is how very actual. Therefore, the aim of the article is to determine the parameters and indicators of the principles of pedagogy of partnership in the educational process. We used theoretical methods of comparison and analysis (to study the legal and scientific basis of the problem) for this, synthesis and generalization (to summarize the parameters and indicators of identification), ideas of pedagogy of partnership, formulation of definition). The authors consider the educational environment, built on the principles of pedagogy of partnership, as an environment for the development of social competence of subjects of study, the creation of unifying social capital. Under the unifying social capital (from the English bridging – «those

who build bridges») it is proposed to understand the feeling of belonging to groups with different experiences, different opinions, the ability to work in a team with unknown people, which will allow to share experiences, ideas, develop understanding, trust, appreciation of different views of individuals within social communities (as opposed to bonding social capital (from the English bonding – «connecting»), which is created in people who have similar characteristics (family or friendly relations). It is determined that in the process of professional development it is necessary to focus on the development of certain components of the competence of the teacher's personality: not only on acquiring the necessary knowledge, skills and experience, but also on readiness to rethink one's attitudes, values and, consequently, to certain behavioral reactions, which, in fact, demonstrate the teacher's implementation of the principles of pedagogy of partnership in the educational space. The authors propose to define the embodiment of pedagogy of partnership in an educational institution by the following parameters: the ability to create an educational environment based on humanism, respect and acceptance; teacher's ability to establish effective communication in partnership; ability to create a value basis for partnerships; ability to create a subject-subject space of interaction; ability to provide team and individual reflection; ability to carry out team management; ability to carry out self-management. Each of these parameters has a number of indicators, the expediency of which is motivated in the article. The created list can become a basis for drawing up of programs for teachers' professional development, and also a vector for self-development of pedagogical workers. The created list can become a basis for drawing up of programs of advanced training of teachers, and also a vector for self-development of pedagogical workers.

Key words: pedagogy of partnership; parameters; indicators; educational environment; subject-subject interaction.